

Caramelles

Sant Joan de Vilatorrada

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Sant Joan de Vilatorrada i Sant Martí de Torruella
Emplaçament: Sant Joan de Vilatorrada i Sant Martí de Torruella

Coordenades:

Latitud: 41.74573
Longitud: 1.80547
UTM Est (X): 400678
UTM Nord (Y): 4622235

Classificació

Número de fitxa: 08218-61
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia: Manifestació festiva
Estil / època: Modern Contemporani
Estat de conservació: Bo
Protecció: Inexistent
Ús actual: Científic
Titularitat: Pública

Fitxes associades:

[Fons documental de l'entitat "La Verbena"](#)

Autor de la fitxa: Arqueociència S.C. SL (Raquel Valdenebro)
Data de registre de la fitxa: dl., 05/03/2001 - 01:00

Descripció

Les caramelles són una tradició festiva que es du a terme tant a Sant Joan com a Sant Martí, però en tractar-se de dos tipus d'hàbitat diferents i amb tradicions diferents, s'han mantingut variants concretes adaptades a cada medi. A SANT JOAN DE VILATORRADA la tradició de les caramelles és organitzada des dels anys 20 per la entitat cultural La Verbena, encara que amb anterioritat ja es celebrava. La festa era celebrada per Pasqua. Amb anterioritat a la creació de la Verbena, hi havia diverses colles - quatre o cinc- que cantaven caramelles, formades pels joves del poble i encapçalades pel que s'anomenava un Cap de Colla. El nexxe d'unió dels membres de cada colla acostumava a ser la proximitat geogràfica,

organitzant-se per carrers propers. Cada colla es subdividia alhora en dues seccions, la dels grans formada pels adults, i la dels anomenats "mitjans" formada pels nens entre els 12 i 15 anys. No acostumava a haver-hi dones ja que fins els anys 50 es va considerar una activitat merament masculina. El nombre de membres de cada colla era d'uns 20 o 25 joves aproximadament. La indumentària que s'acostumava a portar no tenia caràcter uniforme i acostumava a basar-se en una camisa blanca i espadenyes de veta. Cada any acostumaven a renovar-se les cançons que es cantaven aportant una o dues de noves. Existia el màxim secret en aquesta qüestió, de tal manera que si algun membre de la colla revelava als de l'altra colla la nova cançó era expulsat d'immediat. S'acostumava a assajar un o dos cops cada setmana a partir del mes de febrer fins a Pasqua. El lloc d'assaig habitual era la Costa dels Rebutats, encara que algunes colles podien anar a la Costa Rodona. Un o dos membres de la colla se'n cuidaven de buscar la música i d'arrodonir les lletres. Les caramelles començaven el dissabte de Pasqua a la tarda i les inauguraven els grups de mitjans (de 12 a 15 anys) passant a cantar per les cases del poble i algunes del regadiu de Manresa. Acostumaven a cantar a diverses cases. Existia el costum que a les cases on aquell any hi havia hagut un difunt, en comptes de cantar es resava un parenostre. La gent de les cases acostumava a obsequiar-los amb ous, ametlles, pa i una mica de vi. El diumenge al matí, després de la missa, sortien a cantar els grans. S'entrava dins de les cases a cantar rebent a canvi dolços per menjar, vi i alguns cèntims que servien per pagar als músics que es llogaven per la jornada. Es tractava de la mateixa colla de músics que venia cada any des de Manresa. Actualment les caramelles són organitzades per l'Entitat de la Verbena el Dilluns de Pasqua. El recorregut es limita als carrers centrals del poble i l'acte té lloc durant el matí. Com a signes característics els caramellaires de Sant Joan porten: -Les lloques: són les persones, sobretot noies, que porten les paneres amb flors que seran llançades pels ballesters als balcons de la gent, i que serveixen per recollir els donatius que la gent ofereix als caramellaires. -Els ballesters: solen ser tres o quatre nois que duen les ballestes, que són artefactes de fusta amb els quals llencen una bosseta amb una flor a les finestres i balcons de les cases on es canta. Les persones que ho recullen, agafen la flor i retornen la bossa on prèviament han col·locat uns cèntims. -Els estendards: són les persones encarregades de dur l'estendard de l'Entitat. -Els bastoners: solen ser membres de l'esbart. Els balls que representen solen ser balls que executen a l'esbart i que acostumen a canviar cada dos o tres anys.

Observacions:

(Continuació descripció) A SANT MARTÍ DE TORRUELLA existien, abans de la Guerra Civil, dues colles de caramellaires adults, passant a ser després, una sola de grans i una de petits que va afegir-se. Inicialment el grup era format exclusivament per homes, ja que només a partir dels anys 50 van començar a participar les noies. El tipus d'indumentària que duien no estava uniformada, i es basava en camisa blanca, espadenyes de vetes vermelles i pantalons de pana. Els caramellaires assajaven normalment un cop cada setmana al local de l'Hostalet, des dels mesos de gener i febrer fins a Pasqua. La música i les lletres de les caramelles acostumaven a estar basades en valsos i sardanes. L'acompanyament musical el feia una orquestra que venia cada any de Manresa per l'ocasió. Al tractar-se d'un tipus d'hàbitat disseminat, les caramelles havien de cantar-se en dos dies si es volia arribar a totes les cases, d'aquesta forma es començava el dissabte a la tarda sortint de Torruella i es passava per Joncadella, Can Basora, Cal Jepet, Ca l'Eloy, El Soler, Vilaclara, Cal Pic, Les Cots i es baixava fins a Callús quan ja havia caigut la nit. Allà (a Cal Badia) s'agafaven les torxes que s'utilitzaven per la processó de reis, s'encenien i continuaven cantant per les cases de Callús. El diumenge al matí es passava per l'altra banda de riu, començant a Cal

Miqueló i arribant fins a Can Canals Nou. Allà s'esmorzava i es continuava per l'altre cantó de riu fins a la casa de Les Feixes. Com a signes característics els caramellaires de Sant Martí porten: -Les Lloques: són les persones, sobretot noies, que porten les paneres amb flors que seran llançades pels ballesters als balcons de la gent, i que serveixen per recollir els donatius que la gent ofereix als caramellaires. -Els ballesters: solen ser tres o quatre nois que duen les ballestes. Són artefactes de fusta amb els quals llencen una bosseta amb una flor a les finestres i balcons de les cases on es canta. Les persones que ho recullen, agafen la flor i retornen la bossa on prèviament al col·locat un cèntim. Al Fons documental de l'Entitat de la Verbena es troben diverses lletres impreses i fons fotogràfics de Caramelles.

Història

L'origen de les caramelles és popular, tot entroncant amb els rituals de fecunditat precristians, simbolitzats en la presència de l'ou, com a element generador de vida, tot coincidint amb les festes de la primavera, amb la seva significació de renovació vital. Amb el temps va adquirir forma cristiana, tot mantenint aspectes profans. A Sant Joan de Vilatorrada les Caramelles eren un fet espontani que es celebrava sense cap mena d'organització. Els joves s'agrupaven en colles als vols del mes de gener segons el seu grup d'amistats o segons la proximitat geogràfica, normalment per carrers. Això feia que sempre hi haguessin diverses colles de caramellaires, sempre rivals entre si. L'entitat de la Verbena va començar a organitzar les seves caramelles a partir del 1918 com un grup més. La primera gran fusió de grups caramellaires es va produir vora el 1950 quan es fusionen l'Entitat de la Verbena i el Quadro Artístico Sanjuanense. Aquest fet va significar la unificació de dues grans colles. Vora el 1952 i 1953 amb la creació de l'Esbart Dansaire, quasi bé totes les persones que participaven a les caramelles van anar a parar dins aquest grup de forma voluntària, uns perquè ja hi eren, i d'altres per voluntat pròpia. D'aquesta forma a Sant Joan només hi va quedar un gran grup de caramelles que va ser el de la Verbena, Entitat que des d'aleshores organitza aquesta manifestació festiva. Amb anterioritat a la creació de l'Esbart, algun grup de caramellaires havia ballat el Ball de Cascavells, amb música i lletres copiades dels grups de Súrria i Sant Mateu. Amb la creació de l'Esbart van néixer els bastoners que acompanyen les caramelles.

Bibliografia

AA.DD.(1984), Recopilació de la història del municipi de Sant Joan de Vilatorrada. Sant Joan de Vilatorrada. COMAS I CLOSAS F.(1988), Sant Joan de Vilatorrada. Història del Bages. Vol II. Ed. Parcir. Manresa. Pàgs.379-402.

